

A Magyar Nyelv Éve 2009 programsorozatában az Országos Széchényi Könyvtár nagyszabású kiállítást rendezett a magyar nyelv középkori emlékeiből „*Látjátok feleim...*” - *Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig* címmel, melyen szinte minden kiemelkedő jelentőségű nyelvemlékünk helyet kapott. Az egyedülálló kiállítást Sólyom László köztársasági elnök úr nyitotta meg. A tárlathoz reprezentatív nagykatalógus és kétívnyi fakszimile dosszié is készült, utóbbi elsősorban a közoktatás számára. A nyitás napja óta az érdeklődő nagyközönség tudományos, illetve ismeretterjesztő honlap révén is ismerkedhet frott nemzeti kincseinkkel, amelyek a legfontosabb nyelvemlékek mellett a hozzájuk tartozó népszerűsítő tartalmat (hanganyagok, képek, interaktív média kapcsolatok stb.), sokszínű és közérthető eszközökkel jelenítik meg. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének együttműködésével a

Nemzeti Könyvtár tudományos igényű honlap-felülete hosszú távon kíván a magyar nyelvemlékekkel kapcsolatos kutatások gyűjtőpontja lenni.

A 2009-es Kazinczy emlékévkévkapcsán meghirdetett Magyar Nyelv Éve programsorozatának OSZK-s eseményeiről, (kiállítás, konferencia, honlap, egyebek) részletesen a 2010-es Mercuriusban olvashatnak. Az alábbiakban köztársasági elnök úr köszöntőjét, illetve a Manuscriptorium kiállítótérben megrendezett kamara-kiállításról olvashatnak. A Kazinczy-évforduló előtt a Nemzeti Könyvtár ugyanis további tárlattal is tisztelgett. *NYELV. EMLÉK. TEREMTÉS - KAZINCZY* címmel a Kézirattár Kazinczy-creklyék révén mutatta be az írott magyar nyelv kezdeteitől a nagy megújulásig terjedő időszak összetett hátterét, Kazinczy és a nyelvemlékek viszonyát.

SÓLYOM LÁSZLÓ BESZÉDE A „*LÁTJÁTOK FELEIM...*” KIÁLLÍTÁSON

Tisztelt Főigazgató Úr, Kurátor Asszony! Tisztelt Közönség!

Sokszor és örömmel jöttem a Széchényi Könyvtár kiállításaira, látogatóként, vagy néha a megnyitást is elvállalva. Egykori könyvtárosként otthon érezve magamat, általában nem ragaszkodtam a formásokhoz. Engedjék meg most is, hogy bevezetőként két élményemet elevenítsem föl.

Egészen kisdíák koromban, bizonyosan alsóként, többször elővettem apám könyvszekrényéből Beöthy Zsolt irodalomtörténetét – főleg, mert a két kötet nagyon szép bőrkötésbe volt kötve. Annak az elején volt olvasható a Halotti beszéd, két-hasábosan, betűhív leiratban és mellette mai olvasatban. Tovább nem jutottam, de ehhez többször visszatértem. Tetszett a prédikáció ünnepélyessége is, de leginkább az foglalkoztatott, hogyan is – ma azt mondanám, milyen szabályok szerint – különbözik a két szöveg.

Majd hatvan évvel később, két éve a Vág melletti Deáki közsgben ünnepeltük Szent István napját. Itt találták meg, és nyilván ezen a vidéken volt használatban a Halotti beszéd. A ma is magyar többségű faluban, az ünnepélyen előállt egy nyolcvan éves, nyugdíjas mozdonyvezető, és elmondta a Halotti beszédet. Megborzongott az ember háta – nincs színész, aki szebben mondta volna el; de ennél több volt ez: mintha mindnyájan egy nyitott sír mellett álltunk volna, s megrendülve hallgattuk a papot.

Hittük-e volna, hogy egy nyelvemléknek ma is élő feladata lehet?

Tisztelt Közönség!

Ez a kiállítás a Magyarország első ötszáz évéből fennmaradt magyar nyelvű szövegeket gyűjti össze, és mutatja be, eddig soha nem látott teljességben. A magyar nyelvű írásbeliség kialakulását és elterjedését követhetjük nyomon. Ez önmagában is fontos kultúrtörténeti folyamat. Beletartozik az írott nyelváltás teljes háttere, a tartalom kiszélesedésétől a források keletkezésének helyéig és szereplőig, és a technikai kivitelezésig. Azaz hogyan és miért jutunk el a latin szövegbe szúrt magyar hely- és tisztségevektől a teljes magyar nyelvű művekig; kik voltak a scriptorok, s hol és hogyan működtek, mit olvashatunk ki az emlékeket tartalmazó oklevelekből és kódexekből az írásmódtól kezdve a könyvkötésig, és az ott szereplő gazdasági, jogi és más viszonyokig. És persze ezek a leletek az egyetlen forrás, amelyből képet alkothatunk a régi magyar nyelv állapotról, követhetjük nyelvtani átalakulását, következtethetünk szókincsére, nyelvjárásaira, sőt az irodalmi és a beszélt köznyelv különbözősére. Ezen túl természetesen a hangzó magyar beszéd latin ábécével való rögzítésének nehézségeit és hosszú kialakulását is láthatjuk.

Ezt a gazdagságot tárja elénk, a nyelvemlékekből nyerhető sokféle ismeretre és tanulásra ébreszt rá a kiállítás szép katalógusa, benne egy önálló könyvre rúgó tanulmánnyal. Mind a szerzőknek, mind a katalógus tervezőjének köszönetet kell mondanunk.

De mindenekelőtt a Kurátornak és a kiállítás rendezőinek! Régi pergamenek, esetleg díszes, de nem szakembernek alig olvasható könyvlapok vajon csábítanak-e közönséget, s főleg, benntartják-e a látogatókat a termekben, s milyen élményt vihetnek ők azután magukkal? A rendezés élt minden lehetőséggel, a korabeli tárgyak kiállításától kezdve az elektronika bevetéséig, s még a gyerekekre is gondoltak. Megint szubjektív leszek: egy kiállítás egészét lehet úgy élvezni, mint egy zeneművet – egyes részletekre figyelve is, a mű egészének átadva magunkat. Ezen a kiállításon az ennek megfelelő összbnyomás nem annyira a látványból, mint magukból az egyes lapokból, egyes sorokból és magyar szavakból árad és áll össze, a tőlük elválaszthatatlan közvetlen és mögöttes tartalomból. Mert egy pillanatig se feledjük: megszentelt emlékek ezek, a magyar történelem, kultúránk és nemzeti azonosságunk gyökerei.

Az ennek járó tisztelettel nyitom meg a kiállítást.